

FYZIKÁLNE PRAKTIKUM

Spracoval: Vladimír Domček

Namerané: 11.3.2013

Obor: Astrofyzika   **Ročník:** II   **Semester:** III

Testované:

Úloha č. 4:   Optické emisné spektrá atómov a molekúl

1. Zadanie

- Identifikujte spektrálne čiary emitované parami materiálu elektród v oblúkovom výboji a určite ich intenzitu
- Zo smernice pyrometrickej priamky určite teplotu
- Určte z nameraného molekulového spektra radikálu OH rotačnú teplotu

2. Teória

Podľa Plankovho vyžarovacího zákona vyžarujú telesá elektromagnetické žiarenie, ktoré vidíme hlavne pri vyšších teplotách. Časť tohto žiarenia sa nachádza vo viditeľnej časti spektra, väčšina žiarenia je však vyžiarená v infračervenej oblasti, prípadne v UV oblasti. Vyžarovanie je realizované kvantami energie s elementárnou veľkosťou $h\nu$. K tomuto žiareniu môže dochádzať spontánnym či stimulovaným prechodom elektrónov z vyšších energiových hladín na nižšie. Pri tomto prechode je vyžiarený fotón s energiou zodpovedajúcou práve energiovému rozdielu týchto dvoch hladín. V spektre častice je preto väčší počet spektrálnych čiar, ktoré sú dôsledkom prechodom elektrónu medzi hladinami. Jednou z metód štúdia vyžarovaných objektov je optická emisná spektroskopia.

V tejto úlohe budeme určovať teplotu elektrického oblúka. Pre intenzitu spektrálnej čiary platí:

$$I_{mn} = \frac{hc}{4\pi\lambda_{mn}} A_{mn} \frac{g_m}{\rho} e^{-\frac{E_m}{kT}} \quad (1)$$

kde E_m je excitačná energia hornej hladiny, A_{mn} je pravdepodobnosť prechodu z m -tej hladiny na n -tu, g_m je štatistická váha horného stavu, ρ je stavová suma, T je termodynamická teplota. Meraním sa dá určiť len relatívnu zmenu:

$$I_{mn} \sim \frac{A_{mn}g_m}{\lambda_m} e^{-\frac{E_m}{kT}} \quad (2)$$

Po úprave na získanie teploty nám zostáva zostrojiť závislosť:

$$y = \ln \frac{I_{mn}\lambda_{mn}}{A_{mn}g_m} = f(E_m) \quad (3)$$

Dostaneme priamku so smernicou $a = -\frac{1}{kT}$ a následne aj teplotu T .

Rotačnú teplotu získame zo vzorca:

$$\ln \left(\frac{I_c}{S\nu^4} \right) = -\frac{B_\nu hc}{kT} \quad (4)$$

$$T = -\frac{B_\nu hc}{k \ln \left(\frac{I_c}{S\nu^4} \right)} \quad (5)$$

3. Meranie

3.1. Použité konštanty

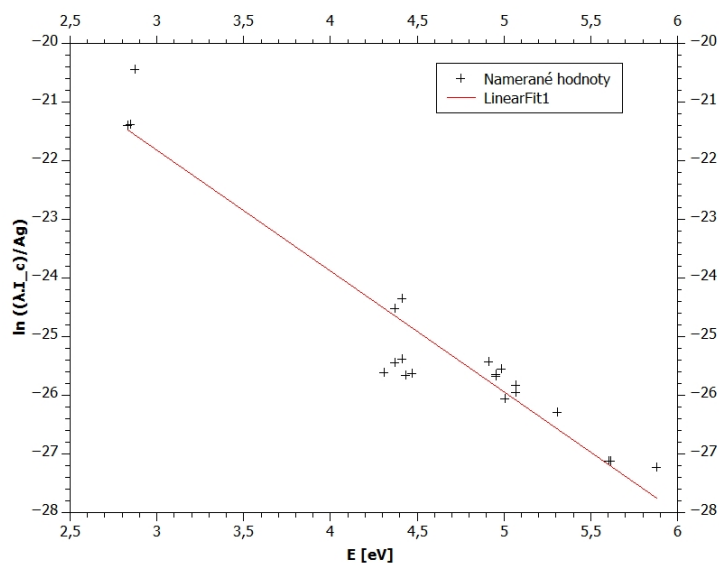
Boltzmanova konštanta:	$k = 1,38 \cdot 10^{-23}$
Planckova konštanta:	$h = 6,6 \cdot 10^{-34}$
Rýchlosť svetla vo vakuu:	$c = 3 \cdot 10^8 \text{ ms}^{-1}$
Rotačná konštanta:	$B_v = 1696,6 \text{ m}^{-1}$

3.2. Fe

Hodnota pozadia: $(2\,574 \pm 8)$

λ [nm]	E [eV]	$A_{mn}g_m \cdot 10^8$ [s^{-1}]	I [au]	I_c [au]	$\ln(I_c\lambda/Ag)$
429,412	4,371	0,71	6300	3725,38	-24,516
429,923	5,308	5,2	7193	4618,38	-26,291
430,790	4,434	5,9	12317	9742,38	-25,669
431,508	5,07	1,5	4675	2100,38	-25,832
432,576	4,473	6,1	13020	10445,38	-25,629
433,705	4,415	0,23	3983	1408,38	-24,352
435,273	5,07	1	3805	1230,38	-25,953
436,977	5,882	2,2	3324	749,38	-27,233
437,593	2,832	0,0094	3672	1097,38	-21,395
438,354	4,312	7,7	15704	13129,37	-25,620
440,475	4,371	4,4	11400	8825,38	-25,452
441,512	4,415	2,8	8580	6005,38	-25,383
442,730	2,851	0,0099	3726	1151,37	-21,387
444,234	4,988	1,1	4551	1976,38	-25,554
444,772	5,009	1,1	3768	1193,38	-26,057
445,912	4,955	1	4150	1575,38	-25,682
446,655	5,606	5,3	4544	1969,38	-27,124
447,602	5,614	5,4	4585	2010,38	-27,120
448,217	2,875	0,0053	4146	1571,38	-20,439
449,458	4,955	1,22	4564	1989,38	-25,639
452,861	4,913	1,8	6138	3563,38	-25,438

Tab.1: Namerané intenzity (Fe)

Obr.1: Graf pyrometrickej priamky (Fe)

$$a_1 = (-2,1 \pm 0,1) \quad b_1 = (-15,6 \pm 0,7)$$

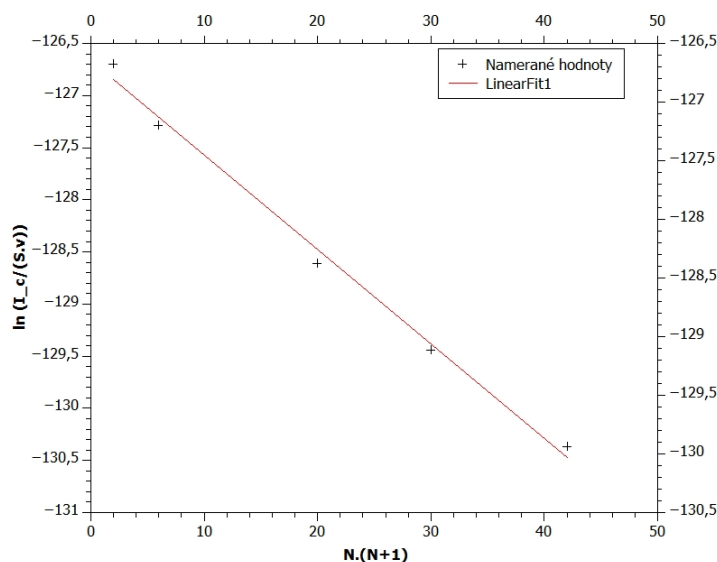
$$T_{Fe} = -\frac{1,602 \cdot 10^{-19}}{ka_1} = (5528 \pm 276) \text{ K}$$

3.3. OH

Hodnota pozadia: (536 ± 9)

λ [nm]	J	N	S	I [au]	I_c [au]	$\nu \cdot 10^{14}$ [Hz]	ln	N.(N+1)
307,844	3,2	1	0,563	48711,67	48175,19	9,7452	-126,695	2
307,9951	5,2	2	1,065	50883,67	50347,19	9,7404	-127,286	6
308,3278	9,2	4	2,1	26852,33	26315,85	9,7299	-128,61	20
308,5196	11,2	5	2,64	14944,67	14408,19	9,7239	-129,438	30
308,7338	13,2	6	3,16	7323,00	6786,52	9,7171	-130,368	42

Tab.2: Namerané intenzity (OH)

Obr.2: Graf pyrometrickej priamky (OH)

$$a_2 = (-9,1 \pm 0,4)10^{-2} \quad b_2 = (-126,6 \pm 0,1)$$

$$T_{OH} = -\frac{B_v hc}{ka_2} = (269 \pm 11) \text{ K}$$

z programu spectral analyser:

$$T = 299 \text{ K}$$

4. Záver

Spočítali sme teplotu spektra železa a radikálu OH. Teplota železa nám vyšla:

$$T_{Fe} = (5528 \pm 276) \text{ K.}$$

Druhé spektrum ktoré sme analyzovali bol radikál OH. Tu nám teplota vyšla:

$$T_{OH} = (269 \pm 11) \text{ K}$$

Program Span určil teplotu na hodnotu: $T = 299 \text{ K}$